

Διονύσης Σέρρας - Γραφή μιὰ μιὰ «συνάντηση»

Αναδημοσίευση ἀπὸ τὸν τόμο «Ὁ Παπαδιαμάντης μὲ τὰ μάτια νεότερων λογοτεχνῶν», ἔκδ. Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς ΕΣΗΕΑ, Ἀθήνα 2011, σσ. 242-246

Νιώθοντάς τον, πάντοτε, πνευματικὰ «παρόντα», ἔλκυστικό καὶ εὐπρόσιτο (παρὰ τὶς ὅποιες -ὄχι ἀξεπέραστες- δυσκολίες του) καὶ εὐφρόσυνα ἐξισορροπητικό, σήμερα πάλι, στὴ συμπλήρωση ἑνὸς αἰῶνα ἀπὸ τὸ σχετικὰ πρόωρο βιοσωματικό του τέλος, μνημονεύουμε τιμητικά, θαυμαστικά καὶ παραδειγματικά τὸν ταπεινὸ κ' ἐπιφανῆ Σκιαθίτη πεζογράφο, μεταφραστὴ καὶ ποιητὴ **Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη**, ἀντλώντας συνεχῶς -καὶ γόνιμα- πλείστα ὅσα στίλβνὰ «σήματα» καὶ ψήγματα ἤθους καὶ ὕφους, ὁμορφιάς καὶ οὐσίας, ἠδύτητας, γαλήνης, συγκίνησης κ.ἄ. ἀπὸ τὶς ἔντεχνες καὶ εὐγλωττες (ιδιόλεκτες) γραφές ἢ τὶς εὐήχες «φωνές» του. Καὶ αὐτό, ἰδιαίτερα, σὲ καιροὺς πολυτάραχους, θολοὺς ἢ δυσσιῶνους σὰν τοὺς τωρινούς, σὲ μέρες περισσῆς δοκιμασίας καὶ ἀγνόησης ἢ λήθης Ἀξιῶν καὶ Ἰδεῶν, διδαχῶν καὶ ὁραμάτων, σ' ἐποχὴ καὶ σὲ χώρους πολλαπλῆς καὶ πολύμορφης σύγχυσης καὶ κρίσης, ἀκρατῆς ιδιοτέλειας ἢ ἀτομικισμοῦ, ἀπρεπῆς ἢ ἀνεπίτρεπτης ἀήθειας καὶ εὐτέλειας, κατάπτωσης ἀρχῶν καὶ θεσμῶν, ὀδύνηρῆς ἀλλοτρίωσης, ἀκρισίας καὶ δούλωσης τοῦ σύγχρονου «homo sapiens» σὲ εἰδῶλα ἢ πρότυπα ἀρνητικά, βλαπτικά, ὑποτιμητικά...

ΕΤΣΙ, ἀπὸ ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ καὶ βαθύτερη, καταφεύγεις καὶ ἀφήνεσαι λυτρωτικά ἢ παρήγορα (καὶ στὴ δική του ὑποβλητικὴ πνοὴ καὶ γοητεία, στὴ μυθοπλαστικὴ ἢ ἀφηγηματικὴ του μαγεία, στὴ μεθυστικὴ ἢ καταλυτικὴ τοῦ «χαρακτῆρα» του καὶ τῶν «εἰκόνων» του ἐπικράτεια, στὴν ἠθογραφικὴ καὶ ἄλλῃ τοῦ μαεστρία, ποιότητα, λεπτότητα καὶ δωρεά... Καὶ ἀκόμη, στὴ δυσπρόστατη γλωσσικὴ του πλάση καὶ ὕφή, στῶν θεμάτων καὶ στῆς ἔκφρασης τὴν εὐφορία, στὰ εὐρήματα καὶ θησαυρίσματα τοῦ «κόσμου» καὶ τοῦ Λόγου του, στὴ μετάληψη αὐλῶν ἀγαθῶν ἢ στὴν εὐλογία τοῦ πνευματικοῦ μας αὐτοῦ «Κοσμοκαλόγερου»... Σὲ ὅλα δηλ., αὐτὰ ἢ ἄλλα, τὰ γνήσια, εὐδιάκριτα καὶ πολύτιμα ἢ μοναδικὰ στοιχεῖα καὶ συστατικά τῆς μετὰ τάλεντο καὶ γνώση Τέχνης του. Στοιχεῖα, πού συνθέτουν ἄρτια καὶ κοσμοῦν ἠδύχαρα καὶ ἀξιανάγνωστα τὴν προσωπικὴ καὶ πρωτότυπα ιδιότυπη δημιουργία ἢ «κοσμογραφία» του -ἀπὸ φύση καὶ θέση- ἀθόρυβου, ἀσκητικοῦ καὶ ψυχογνωστικὰ ντοστογιεφσκικοῦ (στὰ μέτρα τὰ δικά του) νεοέλληνα συγγραφέα. Αὐτοῦ τοῦ χωρὶς (σ)τάση αὐτοπροβολῆς καὶ μεγαλαυχίας συνοδίτη καὶ ἀγαπητικοῦ ἠθογράφου τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων τοῦ μόχθου ἢ τῆς βιοπάλης, τῆς ὑπαίθρου καὶ τῆς πόλης... Ἐνός, ἀκόμη, χαρισματικοῦ πνευματικοῦ λειτουργοῦ ἀπὸ ἐκείνους πού ἔμφυτα καὶ γενναιόδωρα παράγουν καὶ διαχέουν μὲς στὸ ὅποιο σκοτάδι καὶ στὸ ὅποιο Κακὸ ἓνα ἄπλετο -θαλπωρῆς καὶ διάβασης- Φῶς, παρόμοιο ἢ ἀνάλογο καὶ συγγενικὸ μὲ τὸ πασχαλιάτικο ἢ «ἀγγελικὸ» του ἄλλου πιστοῦ «Ἱερομόναχου» καὶ μύστη τῶν Γραμμάτων μας, τοῦ κορυφαίου καὶ ὑψίτονου **Διονυσίου Σολωμοῦ**. Γιὰ νὰ ἰσχύει καὶ νὰ δικαιῶνεται, ἔτσι, ἢ

εὔστοχῆ του ἄριστου ἀναγνώστη καὶ «συνομιλητῆ» τους Ὀδυσσεά Ἐλύτη ρῆση, γιὰ τὴν ἰδανικὰ ταιριαστὴ συνύπαρξη, συμπόρευση καὶ στυμνήμονευσή τους, ἐμψυχωτικὰ καὶ λυτρωτικὰ ἢ ἐξορκιστικὰ σὲ κάθε (σχεδὸν) κατάσταση κακοπάθειας ἢ δοκιμασίας, πειρασμοῦ ἢ συντριβῆς...

ΣΗΜΕΡΑ, λοιπόν, κ' ἐδῶ, στὴν ἄλλοτε «ώραία καὶ μόνη» μητρικὴ τοῦ ἰσόθρονου Ἀνδρέα Κάλβου γῆ, στὴν ἰδιαίτερη ἐπίσης πατρίδα τοῦ θεοφίλητου Ἁγίου τῆς Συγγνώμης καὶ τοῦ ἄξιου εὐλαβικῆς «προσκύνησης» Διονυσίου Σολωμοῦ, πάλι σὲ μέρες θολερῆς ἢ ζοφερῆς, νιώθεις νὰ φτάνει καὶ νὰ περιφέρεται ἀπλός, σιωπηλός καὶ ἀνθεκτικὸς ὁ Αἰγαιοπελαγίτης ὁμόλογος καὶ κοινωνός τους κυρ-Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, στὰ ἑκατόχρονα ἀπὸ τὴν «κοίμησή» του, γιὰ ν' ἀποτελέσει μαζί τους μιὰ ἄλλου ἑορτολόγιου Ἱερῶν Πνευμάτων τριάδα, ἱκανὴ καὶ ἄξια νὰ ἐκληφθεῖ καὶ νὰ λειτουργήσῃ θαυματουργὰ σὰν σημεῖο ἢ «σήμα» ἠδύφωτο παραμυθίας, ἀνά(σ)τασης ἢ δράσης ἀφυπνιστικῆς...

Πιο πολὺ, ἐνορατικὰ ἢ φανταστικὰ σαρκώνοντας τὸν πέρ' ἀπὸ ὅποια στενὰ πλαίσια, ὄρια ἢ σχήματα «Ἅγιο τῶν Γραμμάτων μας», καὶ λογοτεχνικὰ πασχίζοντας ν' ἀφηγηθεῖς κάτι ἐλάχιστο ἀπὸ τοῦτο τὸ ἰδεατὸ «ταξίδι» του, τὸν αἰσθάνεσαι πράγματι νὰ συγχρωτίζεται καὶ νὰ συνυπάρχει ἄριστα καὶ ἀρμονικὰ, ἠθικοπνευματικὰ καὶ «συμ-φωνικά», μὲ τὸν νέο μας -μὲ λυρικοφιλοσοφικὰ «ἔπη»- Ὅμηρο ἢ Γενάρχη τῆς νεοελληνικῆς ποίησης, τὸν ἰδιοφυῆ καὶ ἀξεπέραστο Κόντε Διονύσιο Σολωμό. Καὶ μαζί θεωρώντας τους, νιώθεις καλότυχα καὶ ἠδονικὰ νὰ σὲ ὀδηγοῦν μυστηριακὰ, φαντασιακὰ ἢ πραγματιστικὰ, πεζογραφικὰ καὶ ποιητικὰ, θεματικὰ ἢ λεκτικὰ, λίγο-πολύ, φέροντας σὲ λ.χ. ἀπὸ τοὺς κρυφοὺς μυχοὺς τῆς «Φόνισσας» στὴν ἄξενη ἐξώθυρα τῆς «Γυναίκας τῆς Ζάκυθος», ἀπὸ τὸ ρεαλιστικὸ «Ὀνειρο στὸ κύμα» στὸ ρομαντικὸ «Ὀνειρο τῆς Μαρίας», ἀπὸ τὸν μυθιστορικὸ «Χρῆστο Μηλιόνη» στὸν ἐλεγειακὸ ἢ δοξαστικὸ «Μάρκο Μπότσαρη», ἀπὸ τὸν πολὺφθογγο «Λαμπριάτικο ψάλτη» στὴν πάμφωτη «Ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς», ἀπὸ τὴν περίτεχνη «Φαρμακολύτριά» στὴν ἄδικα «Φαρμακωμένη» κόρη, ἀπὸ τὴν ἐπιβλητικὴ «Βασιλικὴν δρυῖν» στὸ πυκνόφυλλο ἢ πολυκλάδο φωτοδέντρο τοῦ «Carmen Saeculare»... Ἡ, ἀκόμη, ἀπὸ τὰ λεπτὰ ἐρωτικὰ παπαδιαμάντεια μιλήματα στὸν πνευματικὸ-ἐξιδανικευτικὸ σολωμικὸ ἐρωτισμὸ, ἀπὸ τὸν πολύμορφο ἀνθρωποκεντρικὸ τοῦ Σκιαθίτη πεζογράφου καὶ ποιητῆ στὴν ἀνοδικὰ κυρίαρχη Ἰδεοκρατία τοῦ Ζακυνθινοῦ ὁμοτέχνου του, ἀπὸ τὴν ἠθικοθησκευτικὴ «ταυτότητα» καὶ πορεία τοῦ λαϊκῆς καταγωγῆς ἠθογράφου στὸν «ὁμορφο κόσμος, ἠθικὸ, ἀγγελικὰ πλασμένο» τοῦ ἐπίμονα πολυπαιδευμένου γιὰ τὴν κατοχύρωση τοῦ πατρικοῦ ἀριστοκρατικοῦ τίτλου ποιητῆ τῶν ἀνολοκλήρωτων «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων», ἀπὸ τὶς βιωματικῆς ἢ ἄλλες δοκιμασίες τοῦ χαμηλόφωνου καὶ καρτερικοῦ Παπαδιαμάντη στὰ ὅποια τραύματα ἢ «χάσματα» καὶ τὴν αὐτοβασανιστικὴ ἢ συγκρουσιακὴ πάλη καὶ σιωπὴ τοῦ Σολωμοῦ, ἀπὸ τὴν ἐκούσια ἢ ἀκούσια, ἀναγκαία καὶ δημιουργικὴ μοναχικότητα τοῦ ἑνὸς στὴν πικρὴ -ὄλο στερήσεις- μὰ ὄχι ἄγωνα «ἐρημία» ἢ «κόλαση» τοῦ ἄλλου... Ὅπως ἀκόμη, -συσχετικά, συγκριτικά, ὁμόλογα ἢ ἀντιθετικά... - ἀπὸ τὴν

πατριδοφιλική και φυσιολατρική διάθεση, στάση και έκφραση του πρώτου στην κυριαρχική και βαθύτερη αισθητοποίηση ή προσωποποίηση της Πατρίδας και της Φύσης από τον δεύτερο. Και, τέλος, νιώθεις να σε φέρνουν κοντά σ' ό,τι άλλο στοιχείο τους συνδέει ή τους διαφοροποιεί ως προς τη σχέση τους ή τη θέση τους στους τομείς και τους χώρους της Ιστορίας, της Γραμματολογίας, της Φιλολογίας / Λογοτεχνίας (ποίησης, πεζογραφίας, μετάφρασης), της Γεωγραφίας / Τοπιογραφίας, της Ανθρωπο-Κοινωνιολογίας, της Θρησκείας, της Φιλοσοφίας, της Ηθικής, της Ψυχολογίας, της Λαογραφίας, της Πολιτικής...

ΕΤΣΙ και τώρα, μετά την πρώτη ολιγόχρονη βιολογική τους συνύπαρξη στα μέσα του 19ου αιώνα (με τη γέννηση του Παπαδιαμάντη έξι χρόνια πριν από τον θάνατο του Σολωμού), θαρρείς και νιώθεις να συναπατιούνται, διαχρονικά-ή επίκαιρα, κ' έδω, ο ήδύφωνος ψάλτης των σκιαθίτικων ναΐσκων (ή του Αγίου Έλισσαίου) και ο δικαιοζήτηρ έγκάτοικος του ζακυνθινού Αγίου Λύπιου. Και με τους δύο, πάντα συγγενικούς, λίγο-πολύ, και συναντώμενους- παράξενα, ιδιότυπα, χαρακτηριστικά και σημειολογικά –σέ διάφορα και διακριτά (ή απόκρυφα) της ζωής και της Τέχνης τους έπίπεδα, με τις όποιες εϋλογες όμοιότητες ή διαφορές τους: καταγωγής, οικογένειας, ιδιοσυγκρασίας, μόρφωσης, άσχολιών ή ενδιαφερόντων, συγγραφικού έργου, θεματολογίας, γλώσσας κλπ. σέ συνδυασμό με την εποχή τους, τους τόπους που έζησαν ή έδρασαν, τις τότε ποικίλες συνθήκες ή καταστάσεις, τις δυνατότητες και τις έπιλογές τους, τον στενό ή ευρύτερο περίγυρό τους, την αντιμετώπιση ή την αναγνώριση και καταξίωσή τους, τη θέση και τη σημασία τους στον νεοελληνικό και τον (όποιο) άλλο ευρωπαϊκό πολιτισμικό-πνευματικό χώρο... Και όλ' αυτά, στη διάρκεια της μεταθανάτιας έπιβίωσης και «παρουσία» τους, άφότου άφησαν τον «μέ καημούς και πάθια» κόσμο τους (59χρονος ό «άλαφροϊσκιωτος» των Έπτανήσων Διονύσιος Σολωμός και 60ετής ό κατανυκτικός των Σποράδων λειτουργός Άλέξανδρος Παπαδιαμάντης), με άδιατάρακτη τη συγκατοίκηση και την παραμονή τους στις κορφές του νεοελληνικού Παρνασσού, μέχρι τη σημερινή (και κάθε μελλοντική - όχι μόνο έπετειακή) από κοινού μνημόνευση και «συνάντηση» μαζί τους.

Ζάκυνθος, Ιανουάριος 2011